

**TÜRK DİLİ KONUŞAN ÜLKELER
PARLAMENTER ASAMBLESİ
İZMİR DEKLARASYONU**

İzmir
2018

Deklarasyon

PS/DECL/001/FINAL

Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi Sekizinci Genel Kurul Toplantısı, Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi, Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu, Kırgız Cumhuriyeti Jogorku Keneşi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi temsilcilerinin katılımı ile 21 Kasım 2018 tarihinde İzmir'de gerçekleştirilmiştir.

Parlamenter Asamble;

- Parlamentolar arasında işbirliğini derinleştirme arzularını *dile getirerek* ve bu bağlamda 21 Kasım 2008 tarihli Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi kurulmasına ilişkin İstanbul Anlaşması ve daha önceki TÜRKPA deklarasyonlarına *atıf yaparak*;
- Ortak tarih, dil ve kültür bağlarını temel alan Türk dili konuşan ülkeler arasında yakın ve çok yönlü işbirliğini geliştirmede parlamentoların özel rolünü *dikkate alarak*;
- Kardeş ülkelerin parlamentoları arasındaki etkileşimin üye ülkelerin sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunduğunu *vurgulayarak*;
- Bişkek'te 7-8 Aralık 2017 tarihinde gerçekleştirilen Yedinci Genel Kuruldan bu yana Asamble çerçevesi içinde işbirliğinin dikkate değer gelişimini *memnuniyetle karşılayarak*;
- Türk dili konuşan ülkeler arasındaki kapsamlı ve derin ilişkilerin diyalogu güçlendirdiğini ve hem bölgede hem de dünyada istikrar ve güvenliği kolaylaştırdığının *farkında olarak*;
- TÜRKPA üyesi ülkeler arasında pratik sonuç odaklı işbirliğinin geliştirilmesinin ve Türk işbirliğindeki inisiyatiflere ve teşebbüslere yasama desteği verilmesinin *önemini vurgulayarak*;
- TÜRKPA'nın 10. yıldönümünün, Türk işbirliğinin etkinliğini artırmayı amaçlayan gelecekteki öncelikli amaç ve görevlerin belirlenmesi noktasında Teşkilat için bir dönüm noktası olduğunu *altını çizerek*;

- Uluslararası hukuk normlarına ve ilkelerine, özellikle de egemenliğe, toprak bütünlüğüne ve uluslararası kabul görmüş sınırların ihlal edilemezliği ile içişlerine müdahalede bulunmama ilkelerine saygı gösterilmesi ve desteklenmesi konusundaki taahhütlerini yeniden *teyit ederek*;
- Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin (Türk Keneşi) Kurulmasına ilişkin Nahçıvan Anlaşması'nın amaç ve ilkelerine bağlılıklarını *yineleyerek*;

Aşağıdaki hususları beyan eder:

1. Kırgızistan'ın TÜRKPA Dönem Başkanlığı faaliyetlerini, özellikle üye ülkeler arasında ekonomik, kültürel ve sosyal alanlardaki işbirliğini derinleştirilmesi ve üye ülkeler arasında pratik işbirliğinin geliştirilmesi için uzman potansiyelinin artırılmasını amaçlayan yeni çabalarını *takdir eder*;
2. 8-11 Ekim 2018 tarihleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisinin himayesinde Antalya'da düzenlenen Avrasya Meclis Başkanları 3. Toplantısı'nın başarılı bir şekilde geçmesini olumlu değerlendirmekte ve Avrasya ülkeleri arasında parlamentolar arası ilişkilerin düzenli gelişiminden memnunluk duyduğunu belirtir ve Avrasya Meclis Başkanları 4. Toplantısı'nın Kazakistan'da düzenlenecek olmasını *memnuniyetle karşılar*;
3. Türk işbirliği ile ilgili alanlarda ortak bir yaşama alanının şekillendirilmesi konusundaki taahhütünü bir kez daha *teyit eder* ve üye ülkeleri, ulusal mevzuata dair tek bir veri tabanının oluşturulması ile ilgili işlerin yürütülmesinde ve uzmanların katılımıyla model kanunların hazırlanması yönündeki müzakerelerde aktif rol almaya *davet eder*;
4. Üye ülkelerin parlamento idareleri arasındaki deneyim alışverişi sürecini *memnuniyetle karşılar*, bu çerçevede Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'nin parlamento çalışanlarının Bakü ziyaretini organize ettiği için Azerbaycan Milli Meclisi'ne *teşekkür eder*. 2-6 Temmuz 2018 tarihlerinde düzenlenen deneyim alışverişi sırasında ulusal mevzuatın geliştirilmesi ile ilgili Milli Meclis'in çalışma ilkeleri ve uygulamaları yakından incelenmiştir;
5. Azerbaycan Cumhuriyeti'ni *Müslüman ve Türk dünyasının ilk demokratik ve laik devleti* olan Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin kurulmasının 100. yılı ve aynı zamanda 21 Eylül 2018 tarihinde Azerbaycan Parlamentosu'nun 100. yılı dolayısıyla Bakü'de düzenlenen görkemli etkinlikler vesilesiyle *kutlar*;
6. Kırgız Cumhuriyeti'ni Parlamento'nun kuruluşunun 80. yılı dolayısıyla *kutlar* ve "Kırgız Cumhuriyeti Jogorku Keneşi'nin 80. Yılı: Yasama Faaliyetlerinin Analizi ve Gelecekteki İmkanlar" başlıklı bilimsel konferansın sonuçlarını *olumlu değerlendirir*;

7. 3-6 Ekim 2018 tarihlerinde Kırgız Cumhuriyeti Jogorku Keneşi'nin ev sahipliğinde Bişkek'te düzenlenen Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi (AGİTPA), 17. Sonbahar Toplantısı'nın sonuçlarını *takdirle karşılar* ve TÜRKPA'nın parlamentolar arası düzeyde etkinliğini artırmak amacıyla AGİTPA ve diğer önemli uluslararası kuruluşlarla işbirliğinin daha da geliştirilmesinin gerekliliğini *yineler*;
8. Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kırgız Cumhuriyeti Çolpan Ata'da Eylül 2018'de düzenlenen Türk Keneşi Altıncı Zirvesi'nin sonuçlarını takdir etmektedir ve Macaristan'nın Türk Keneşi'ne gözlemci durumu elde etmek için üye olmasını tebrik eder ve Özbekistan Cumhurbaşkanı'nın Zirveye resmi bir konuk olarak katılımını *memnuniyetle karşılar*;
9. Türk dili konuşan ülkelerin devlet başkanları zirvesinde alınan, Türk Dili Konuşan Devletlerin İşbirliği Konseyi'nin 7. Zirvesinin gündemine sunulmak üzere "Türk dili konuşan ülkeler işbirliği kurumlarının reforme edilmesi" hakkında bir Kavramsal Yaklaşım Belgesi hazırlanması kararını *memnuniyetle karşılar*;
10. 8 Şubat 2018 tarihinde TÜRKPA Sekreteryası'nın ev sahipliğinde gerçekleştirilen TÜRKPA, Türk Konseyi, TÜRKSOY, Türk Akademisi ve Türk Kültür ve Mirası Vakfı Dördüncü Koordinasyon Toplantısı'nın sonuçlarını olumlu *bulur*; TÜRKSOY, Türk Akademisi ve Türk Kültür ve Mirası Vakfı'nın çalışmalarından memnun olduğunu ifade eder ve Türk işbirliği kurumları arasındaki karşılıklı ilişkileri daha da geliştirmeye *çağırır*;
11. Uluslararası seçim gözlem misyonunun faaliyetlerine *dikkat çeker* ve 11 Nisan 2018 tarihinde düzenlenen Azerbaycan Cumhuriyeti cumhurbaşkanlığı erken seçimlerinin sonuçlarını, ayrıca 24 Haziran 2018 tarihinde Türkiye'de yapılan cumhurbaşkanlığı ve parlamento erken seçimlerinin sonuçlarını olumlu *değerlendirir*. Bu bağlamda, Asamble, Türk işbirliği çerçevesinde seçim gözleminin ortak standartları, ilkeleri ve metodolojisinin şekillenmesine katkıda bulunan Türk Konseyi ve TÜRKPA'nın gözlem misyonlarının Azerbaycan ve Türkiye'deki seçimlerde ortak faaliyetlerini *takdir eder*;
12. Kıbrıs adasında iki halkın siyasi eşitliğine ve ortak sahipliğine dayanan müzakereler yoluyla bir çözüme ulaşmanın gerekliliğinin *altını çizer* ve Kıbrıs Türk halkının barışçıl, güvenli ve refah içinde bir gelecek özlemleri ile güçlü dayanışmasını *ifade eder*;
13. Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ sorununun, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin egemenliği, toprak bütünlüğü ve uluslararası düzeyde tanınmış sınırlarının dokunulmazlığı ilkeleri temelinde en kısa zamanda çözümünün gerekliliğini *yineler*;
14. Terörizmin olmadığı bir dünya için mücadelenin sürdürülmesinin gerekliliğini belirten BM Genel Kurulu'nun (A/ RES/72/123) 7 Aralık 2017 tarihli ve 26 Haziran 2018'de kabul edilmiş (A/res/72/123) Kararlarına atıfta bulunarak, 28 Eylül 2018 tarihinde New York'ta imzalanan "Terörizmin Olmadığı Bir Dünya Oluşturulması İçin Davranış Kuralları" na riayet edilmesine olan ihtiyacı *tasdikler*;

15. Terörizmle mücadelenin önemini *vurgular* ve üye ülkelerin terörle mücadele mevzuatı üzerinde ortak bir yaklaşım geliştirmeye yönelik girişimlerini *olumlu bir şekilde değerlendirir*;
16. Türkiye tarafından FETÖ terör örgütü hakkında sunulmuş bilgileri *dikkate alır*. Üye parlamentolar terörün bütün türlerinin önlenmesi için yakın işbirliği yapılması, somut sonuçların elde edilmesi için karşılıklı adli yardıma imkan sağlanması, ayrıca terörün finansmanının önlenmesi hususlarında yakın işbirliği yapmak için fikir birliğine varmıştır;
17. 12 Ağustos'ta Aktau şehrinde düzenlenen 5'inci Hazar Zirvesi'nin sonuçlarını *takdirle karşılar* ve Türk dili konuşan ülkeler arasında transit ve ulaşım potansiyelinin gelişmesi için yeni perspektifler açan Hazar Denizi'nin Hukuki Statüsüne dair Sözleşmeyi imzaladıkları için Azerbaycan ve Kazakistan'ı *kutlar*;
18. Enerji kaynaklarının Üye Devletlerde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında hayati öneme sahip olduğunu ve bu nedenle ortak ilgi alanlarına dayalı yeni projelerle enerji sektöründeki işbirliğini ve yatırımı teşvik ettiğini *belirtir*;
19. Ekonomik, sosyal ve kültürel işbirliğinin geliştirilmesinde, ayrıca üye ülkeler arasındaki ticaret ilişkilerinin derinleştirilmesinde karşılıklı ilişkilendirmenin genişletilmesinin gerekliliğini *belirtir*, ayrıca altyapının gelişmesi yönünde, gümrük ve usul uyumu projelerinin ulusal ve uluslararası düzeyde desteklenmesi çabalarının devamının yükümlülüğünü bir kez daha *yineler*;
20. TÜRKSOY'u 25'inci kuruluş yıldönümü dolayısıyla *kutlar* ve TÜRKSOY'un dünyadaki Türk dili konuşan halkların kültürel geleneklerinin tanıtımı doğrultusunda yaptığı büyük işleri *takdir eder*;
21. Üye ülkeler arasında yenilikçi girişimcilik alanında işbirliğinin gelişimini *memnuniyetle karşılar* ve üye ülkelerde gümrük prosedürleri ve vergi sistemlerinin basitleştirilmesi dahil olmak üzere, bu tür ticari faaliyetler için uygun yatırım ortamı oluşturulmasının gerekliliğini *vurgular*;
22. Üye ülkelerin genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO) ve atık yönetimi gibi alanlarda çevre sorunlarının giderilmesi ve bölgesel risklerin değerlendirilmesi yönündeki çabalarını *olumlu bulur* ve ortak bilimsel yöntemlerin hazırlanmasında üye ülkelere *destek verir*;
23. Üye devletleri basın ve enformasyon alanındaki işbirliğini daha da derinleştirmeye *teşvik eder* ve olası ikili veya çok taraflı işbirliği için yasal çerçeveler oluşturma çabalarını *memnuniyetle karşılar*;

24. Kırgızistan'ın Dünya Göçebe Oyunlarının kurucusu olarak rolünün çok önemsendiğini *vurgular* ve 2 - 8 Eylül 2018 tarihleri arasında düzenlenen ve medeniyetler arası ve kültürlerarası diyalogun gelişimine katkıda bulunan 3. Dünya Göçebe Oyunları'nın başarılı organizasyonu dolayısıyla Kırgız Cumhuriyeti'ni *tebrik eder* ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 4. Dünya Göçebe Oyunlarına 2020 yılında ev sahipliği yapma kararını *memnuniyetle karşılar*;
25. Sinema ve animasyonun Türk dünyasının kültürel mirasının önemli bir parçası olduğunu *vurgular* ve üye ülkelerin ortak film ve animasyon üretimini teşvik etmeye yönelik işbirliğini *memnuniyetle karşılar*. Ayrıca Parlamenter Asamble, 13 Eylül 2018 tarihinde gerçekleşen Türk Sinema Günleri'nin düzenlenmesine ev sahipliği yaptığı için Kırgız Cumhuriyeti'ne minnettarlığını *ifade eder*;
26. Üye ülkeleri, Dünya EXPO 2025'in Azerbaycan Cumhuriyeti'nde düzenlenmesi için yapmakta olduğu girişimlerde Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümetini desteklemeye *davet eder*;
27. Üye ülkeleri, Kırgızistan'ın BM Güvenlik Konseyine 2027-2028 dönemi için geçici üyelik adaylığını desteklemeye *davet eder*;
28. Kazakistan'ın BM Güvenlik Konseyi'nin 2017-2018 yılları geçici üyeliğini alkışlar ve BM Güvenlik Konseyinde Orta Asya bölgesini başarıyla temsil etmesinde Kazakistan'ın nükleer silahsızlaşma, nükleer silahlanmanın önlenmesi ve barış diplomasisi alanında etkin rolü ile ilgili memnuniyetlerini *ifade eder*;
29. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin, 25-26 Ekim 2018 tarihlerinde dünya kamuoyunun siyasi, ekonomik, bilimsel ve kültürel elitleri arasında küresel bir diyalogun geliştirilmesi için platform haline gelen VI. Uluslararası İnsani Forumu'nun düzenlemesini *takdir eder* ve bu bağlamda Azerbaycan Cumhuriyeti'nin mevcut küresel sorunlara cevap vermesini, ayrıca çok kültürlülük değerlerinin ve kültürler arası diyalogun geliştirilmesine ilişkin katkısını olumlu *değerlendirir*;
30. Kazakistan Cumhuriyeti tarafından 10-11 Ekim 2018 tarihlerinde yeni nesiller için özgür bir geleceğin sağlanmasında barışı koruma diyaloguna ve teşvikine önemli katkı sağlayan Dünya ve Geleneksel Dinlerin Liderleri Kurultayı'nın organize edilmesini olumlu *değerlendirir*;
31. Türk dünyasının önemli şahsiyetleri Cengiz Aytmatov'un 90, Magcan Cumabay'ın 125, Haydar Aliyev'in 95 ve Kara Karayev'in 100. yıldönümü kutlamaları için tebriklerini *ifade eder*;
32. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İzmir'de gösterdiği içten misafirperverliği ve TÜRKPA 8'inci Genel Kurul Toplantısının üst düzey organizasyonunu *takdirle karşılar*;
33. Dokuzuncu Genel Kurulun 2019 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti'nde düzenlenmesi *kararını alır*.